

10 PIKAT KRYESORE nga raporti i fundit i IPCC

Grupi 1 - Baza e shkencave fizike

1 NDRYSHIME TË PAPRECEDENTË

Ne jemi duke përjetuar një thyerje brenda luhatjeve natyrore klimatike të së kaluarës. Ndryshimet janë të shpejta, të paprecedentë për mijëra vjet dhe disa janë tashmë të pakthyeshme. Ngrohja globale ka arritur në 1.1°C gjatë dekadës së fundit [2010-2019] krahasuar me epokën para-industriale [1850-1900]. Përqendrimi i CO₂ në atmosferë është në nivelin më të lartë në të paktën 2 milionë vjet.

3 NJË RITJE NË NGJARJE EKSTREME

Ndikimi njerëzor tashmë po i bën disa ngjarje ekstreme më të shpeshta, më intensive, më të gjata dhe po ndryshon sezonalitetin e tyre. Nuk ka dyshim se numri dhe ashpërsia e valëve të të nxehtit të tokës dhe detit, ngjarjet e reshjeve të mëdha, thatësitrat dhe ngjarjet që përfshijnë disa nga këto ekstreme janë rritur që nga epoka para-industriale.

6 EFEKTE SHUMË AFATGJATA

Ndryshimet në oqeanet e botës dhe zonat e ngrira janë të pakthyeshme në një shkallë të shumë gjeneratave, por ritmi i tyre mund të ngadalësohet duke kufizuar ngrohjen, e cila është thelbësore për përshtatjen. Niveli i detit do të vazhdojë të rritet gjatë mijëvjeçarëve dhe akullnajat do të vazhdojnë të shkrihen për dekada, edhe pas stabilizimit të ngrohjes globale.

8 ABSORBUESIT E KARBONIT JANË DUKE U TESTUAR

Oqeani dhe biosfera tani thithin gjysmën e të gjitha emetimeve të CO₂ të shkaktuara nga njeriu. Ngrohja më e fortë do të zvogëlonte pjesën e karbonit që ata thithin

10 RAPID BENEFITS

Masat e marra për të reduktuar emimet e gazrave serrë kanë bashkëpërfitime të menjëhershme për shëndetin publik. Reduktimi i përdorimit të lëndëve djegëse fosile dhe ndryshimi i praktikave bujqësore për të dekarbonizuar përmirësojnë cilësinë e ajrit. Për më tepër, kufizimi i emetimeve të metanit jo vetëm kufizon ngrohjen afatshkurtër, por edhe ozonin sipërfaqësor, një ndotës i ajrit që dëmton shëndetin dhe rendimentet bujqësore.

2 PËRGJEGJËSIA NJERËZORE

Ndikimi njerëzor përbën 100% të ngrohjes globale të vëzhguar sot. Aktivitetet njerëzore, nëpërmjet përdorimit të lëndëve djegëse fosile (naftë, gaz dhe qymyr) dhe ndryshimet e përdorimit të tokës (kryesisht shpyllëzimi), po çojnë në ndryshime që po prekin të gjitha rajonet e botës dhe po intensifikohen.

4 CO2 PO GRUMBULLOHET

Çdo ton shtesë CO₂ në atmosferë kontribuon më tej në ngrohjen globale. Nëse ndalojmë së emetuar CO₂ sot, temperatura globale do të stabilizohet në nivelin aktual. Sa më vonë arrihet neutraliteti i karbonit (d.m.th. emetimet neto zero CO₂), aq më i madh do të jetë niveli i ngrohjes dhe rreziqet që lidhen me të.

5 VEPRO TANI

Edhe në një skenar të reduktimit të thellë të emetimeve, emetimet në mënyrë të pashmangshme do të çojnë në ngrohje të mëtejshme në dy dekadat e ardhshme dhe pragu 1.5°C do të kalohet gjatë viteve 2030. Shtrirja e ndryshimeve klimatike përtej vitit 2040 dhe rreziqet për ekosistemet dhe shoqëritë njerëzore, nga ana tjetër, varen nga zgjedhjet dhe veprimet e sotme.

7 ÇDO E DHJETA E NJË SHKALLE KA RËNDËSI

Çdo rritje shtesë e ngrohjes vazhdon të intensifikojë shumë ndryshime në klimën tonë: ekstremet, cikli i ujit, rritja e nivelit të detit janë të lidhura drejtpërdrejt me nivelin e ngrohjes. Një valë të nxehti që kishte një shans 1 në 50 të ndodhte përpara epokës industriale do të ketë 9 herë më shumë gjasa të ndodhë në 1.5°C të ngrohjes globale dhe 14 herë më shumë në 2°C.

9 MERRNI PARASYSH GJITHÇKA

Disa ngjarje me probabilitet të ulët duhet të merren parasysh për përshtatje dhe vlerësimin e rrezikut sepse do të kishin pasoja shumë të rënda për ekosistemet dhe shoqëritë. Për shembull, zbehja e shpejtë e pyllit tropikal të Amazonës, ndryshimet e papritura në qarkullimin e oqeanit ose shkrirja e kapakëve polare të akullit. Sa më i lartë niveli i ngrohjes, aq më i madh është rreziku i ngjarjeve të tilla.

10 PIKAT KRYESORE nga raporti i fundit i IPCC

Grupi 2 - Ndikimet, përshtatja dhe prekshmëria

1 NDRYSHIMET KLIMATIKE TASHMË PO NDIKOJNË NË NATYRË DHE SHOQËRI

Ndikimet negative të ndryshimeve klimatike po vërehen në mbarë botën. Rreziqet kaskadë të shkaktuara kufizojnë qëndrueshmërinë e sistemeve tona.

3 NDIKIMET NË RRRITJE DHE KËRCËNUESE NË EVROPË

Pavarësisht progresit në përshtatje, njerëzit dhe natyra tashmë janë duke u ndikuar në mbarë botën. Temperaturat mesatare janë rritur për 2°C në Evropë krahasuar me mesataren globale prej 1.1°C, për shembull, me humbjet e të korrave gjatë 50 viteve të fundit dhe me ndikime negative në shëndetin e njeriut, infrastrukturën, energjinë, burimet ujore dhe ekonomisë. Ngjarjet klimatike në kontinente të tjera mund të ndikojnë në Evropë nëpërmjet tregjeve të globalizuara.

5 BIODIVERSITETI NËN KËRCËNIM NË MBARË BOTËN

Ekosistemet nga të cilat ne varemi tashmë kanë arritur pikën e moskthimit, veçanërisht për shkak të stresit të ujit dhe valëve të nxehtësisë në tokë dhe në det (p.sh. shkëmbinj nënujorë koralorë). Deri në 20% të specieve tokësore kërcënohen me zhdukje nëse arrihet një ngrohje globale prej 3°C. Përdorimi i paqëndrueshëm i burimeve të tokës dhe oqeanit ka efekte shkatërruese në ekosistemet nga të cilat ne varemi.

6 ZGJIDHJET E PËRSHTATJES EKZISTOJNË DHE APLIKIMI I TYRE DUHET TË FORCOHET

Kufizimi i humbjeve dhe dëmtimeve kërkon vendosjen e shpejtë të zgjidhjeve përshtatëse që janë provuar të jenë efektive dhe të realizueshme. Agroekologjia, menaxhimi i pyjeve, menaxhimi i burimeve ujore dhe mobilizimi i njohurive të njerëzve vendas mund të ndihmojnë në parandalimin e rreziqeve dhe identifikimin e zgjidhjeve të bazuara në ekosistemet lokale

9 NJË TRANZICION DREJT ZHVILLIMIT REZISTENT NDAJ KLIMËS MUND TË JETË VETËM SISTEMATIK, GJITHËPËRFSHIRËS, I DREJTË DHE I BARABARTË

Qeveritë, njerëzit dhe akterët privatë reduktojnë rreziqet në mënyrë më efektive përmes një qasjeje të koordinuar, sistematike dhe gjithëpërfshirëse. Një tranzicion i drejtë dhe i barabartë lehtëson përshtatjen dhe zbutjen, ndërkohë që redukton pabarazitë.

2 GJYSMA E NJERËZIMIT ËSHTË SHUMË E PAMBROJTUR

Njerëzit e varfër dhe vendet në zhvillim janë më të rrezikuarit ndaj ndryshimeve klimatike, edhe pse ata kanë kontribuar pak në ngrohjen aktuale. Ndihma për përshtatjen dhe tranzicionin synon të kompensojë këtë padrejtësi.

4 RREZIQET NË TË GJITHA RAJONET DHE SEKTORËT

Rreziqet klimatike rriten me nivelin e ngrohjes globale. Rreziqet kryesore në Evropë janë valët e të nxehtit dhe pasojat e tyre për vdekshmërinë dhe sëmundshmërinë e njerëzve dhe ekosistemeve; humbjet e rendimentit bujqësor për shkak të valëve të të nxehtit dhe thatësisë; mungesa e ujit, veçanërisht rreth Mesdheut; dhe përmbytjet bregdetare dhe stuhitë. Këto rreziqe përgjithësisht përkeqësohen në mjediset urbane dhe bregdetare, veçanërisht në territoret jashtë shtetit.

7 VETËM PËRSHTATJA NUK MJAFTON PËR TË KUFIZUAR RRRITJEN E RREZIQEVE KLIMATIKE

"Kufijtë e vështirë" të rritjes së nivelit të detit, valët e të nxehtit dhe thatësitë nënkuptojnë se zbutja e emetimeve të GS është urgjente. Çdo e dhjeta e shkallës së ngrohjes globale e bën përshtatjen më komplekse

8 DRITARJA PËR VEPRIM PO NGUSHTOHET

Disa nga ndikimet e ndryshimeve klimatike janë të pakthyeshme. Përshtatja po përparon, por mbetet mjerisht joadekuate përballë ndryshimeve të shpejta. Çdo vonesë e mëtejshme në zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike rrezikon të humbasë dritaren e shkurtër të mundësisë për të siguruar një të ardhme të qëndrueshme.

10 SINERGJITË NDËRMJET LEVAVE MJEDISORE & SOCIALE

Shumë leva përshtatjeje, që lidhen për shembull me ushqimin ose planifikimin urban, mbështesin arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të OKB-së: reduktimi i varfërisë, urisë, pabarazisë, humbja e biodiversitetit dhe aksesit në energji me karbon të ulët. Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutja e gazeve serrë mund të përforcohen reciprokisht.

10 PIKAT KRYESORE nga raporti i fundit i IPCC

Grupi 3 - Reduktimi i emetimeve

1 TRAJKTORET E EMETIMIT

Ndërkohë që disa vende kanë arritur të reduktojnë emetimet e tyre kombëtare dhe të për afrohen me trajektoret +2°C, **emetimet globale të gazeve serrë (GHG) janë ende në rritje.** Pa **politika të reja klimatike**, ngrohja mund të arrijë **+2.2 deri në +3.5°C** deri në fund të shekullit! Për ta mbajtur atë nën +1,5°C, duhet të reduktojmë emetimet tona me të paktën 43% deri në vitin 2030 dhe arrijnë kulmin e emetimeve para vitit 2025.

3 SHPËRNDARJA E EMETIMEVE

Emetimet **shpërndahen në mënyrë të pabarabartë**. **10%-shi më i pasur** emetojnë midis **36 and 45%** të të gjitha gazeve serrë. Njerëzit në vendet e zhvilluara emetojnë mesatarisht **13 ton CO₂/vit**, kundrejt **1.7 tonë në vit** për ata në vendet më pak të zhvilluara

5 SHMANG/TRANSFORMO/PËRMIRËSO

Progresi teknologjik është i nevojshëm, por nuk do të mjaftojë, dhe duhet të monitorohet **për të shmangur efektin e rikthimit**. Për shembull, lëvizshmëria në distanca të gjata duhet të shmanget (veçanërisht me aeroplan), ndërsa duhet të favorizohet transporti masiv, ecja ose çiklizmi. Përfundimisht, përmirësimi i **efikasitetit të energjisë** është i rëndësishëm, veçanërisht për ndërtesat dhe industrinë.

6 LEVA PËR VEPRIM

Një nga levat kryesore për veprim është **transformimi strukturor i stilit të jetës**. Veprimet individuale, ndonëse do të kenë ndikim vetëm nëse mbështeten nga një **ndryshim** i përgjithshëm. Ky transformim do të lejonte **një reduktim prej 40 deri në 70% të emetimeve**, veçanërisht përmes **politikave të mjaftueshmërisë** (një grup politikash dhe praktikash të përditshme që shmangin kërkesën për **energj, materiale, tokë dhe ujë, duke ofruar mirëqenie njerëzore për të gjithë brenda kufijve planetarë**)

Është gjithashtu e rëndësishme që të:

- **Ndaloni përdorimin e lëndëve djegëse fosile** nëpërmjet elektrifikimit të shoqëruar me dekarbonizimin e energjisë elektrike
- **Ndaloni shpyllëzimin dhe rrisni restaurimin e tokës**

9 RREGULLORJA & FINANCA

Më shumë se gjysma e emetimeve globale janë të parregulluara, megjithatë kjo është **një levë kyçe dhe e pashfrytëzuar**. Për shembull, një **çmim karboni prej 100 dollarë për ton CO₂** do të inkurajonte masat zbutëse që mund të përgjysmojnë emetimet globale deri në vitin 2030. Në përgjithësi, **investimet aktuale në tranzicion janë të pamjaftueshme**. Një sfidë e madhe do të jetë forcimi i rregullores në mënyrë që të ridrejtojë kapitalin në dispozicion.

NEVOJA URGJENTE PËR VEPRIM

Ne jemi tashmë në rrugën e duhur për të tejkaluar buxhetin e karbonit +1,5°C deri në vitin 2030, bazuar në përzierjen aktuale të energjisë.

Megjithatë, investimet e reja për energjinë e lëndëve djegëse fosile janë ende duke u zhvilluar.

DUHET TË VEPROJMË SHPEJTË, të mbyllim impiantet ekzistuese fosile dhe të ndalojmë investimet në lëndë djegëse fosile.

4 ZGJIDHJET TEKNOLOGJIKE & NDRYSHIMET SHOQËRORE

Zhvillimet e fundit dhe të shpejta teknologjike po lehtësojnë tranzicionin e energjisë:

energjitë e rinovueshme

lëvizshmëri elektrike

ndërtesa me karbon të ulët

Sfidat janë teknologjike dhe fizike, por gjithashtu dhe **mbi të gjitha shoqërore dhe politike**.

Ndryshimi themelor në zgjedhjet tona ushqimore drejt një **diete më pak intensive të mishit** është gjithashtu një shembull i një diete të fuqishme.

7 HEQJA E CO₂

Vendosja e heqjes së CO₂ për të kompensuar **emetimet e mbetura të vështira-për-tu-ullur** është e pashmangshme për të arritur **neutralitetin e karbonit**, por sfida thelbësore qëndrojnë përpara (në lidhje me teknologjinë, menaxhimin e tokës dhe pranueshmërinë sociale, ndër të tjera)

8 QYTETET

Qytetet dhe tendencat aktuale të urbanizimit janë një shtytës kryesor i emetimeve të gazeve serrë. Nevojitet një **transformim sistematik i zakoneve tona urbane** dhe mund të reduktojë emetimet tona me **26%** deri në vitin 2030

10 SHËNDETI I NJERIUT

Reduktimi i GS gjithashtu shkon **paralelisht me shumë synime të zhvillimit të qëndrueshëm**, veçanërisht në lidhje me shëndetin e njeriut: cilësia e ajrit të brendshëm dhe të jashtëm, lëvizshmëria aktive, dieta e shëndetshme dhe të tjera.

